

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (6) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli

KHIVA (KHOREZM) STATE AS AN ACTIVE AGENT:

DIPLOMACY, ECONOMY, AND RUSSIAN INTERACTION, 1806–1825 10-22

Rahmatilloev Nusratillo

BUXORO AMIRLIGI VA QO‘QON XONLIGI O‘RTASIDAGI SIYOSIY

JARAYONLARNING QO‘QON XONLIGI TARIXSHUNOSLIGIDA YORITILISHI..... 23-27

Sattarov Akram Madaminovich

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTI..... 28-33

Джаббаров Юлдуз Джуманиязовна

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА 34-38

Boyto‘rayev Sirojiddin Usmon o‘g‘li

SURXONDARYO VILOYATI MUZEYLARI VA TURIZM SALOHIIYATINING

SHAKLLANISHIDA: TERMIZ O‘LKASHUNOSLIK MUZEYINING O‘RNI 39-43

Qobulova Gulzoda Maxsud qizi

O‘RTA ASR MANBALARINI RAQAMLASHTIRISHNING ILMIY ZARURATI

VA KONSEPTUAL ASOSLARI..... 44-49

Qudratillayev Parviz

KONFUTSIYLIK TA‘LIMOTIDA IJTIMOIIY HIMOYA MASALALARI 50-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Юлдашева Надира Викторовна

НОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕВЕНТИВНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ

ЗАКУПОК В УЗБЕКИСТАНА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ПРАВОВЫЕ НОВАЦИИ 54-63

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Saifnazarov Ismail Saifnazarovich

MAHALLA – O‘ZBEK JAMIYATINING TARIXIIY MEROSI,

MAMLUKAT TINCHLIGI VA RAVNAQINING ASOSIIY POYDEVORI 64-69

G‘ulomov Abdullo

MAHMUD LOMISHIYNING “TAMHID” ASARIDA IMOMAT BORASIDAGI

QARASHLAR TAHLILI..... 70-76

Axmedov Xamdam Alikulovich

XALQARO EKOLOGIK ADOLATNI TA‘MINLASHDA TRANSCHEGARAVIIY MAS‘ULIYAT,

“UMUMIIY VA DIFFERENSIALASHGAN JAVOBGARLIK” MUAMMOLARI 77-81

Raxmonov Shohzod Husan o‘g‘li

YOSHLAR AXLOQIIY TAFAKKURI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA

NURONIIYLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIIYATI..... 82-85

<i>Oripov Shuxratjon Orip o'g'li</i> RAHBAR KADRLAR MA'NAVIY QIYOFASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MODELI.....	86-93
<i>Jomuradov Ikrom Ilxom o'g'li</i> IMMANUEL KANT FALSAFASIDA NOUMENAL ERKINLIK VA FENOMENAL DETERMINIZMNING ANTINOMIK TABIATI: TRANSCENDENTAL KONTEKSTDA TAHLIL	94-98
<i>Safarov Akbar Isoqulovich, Ziyotova Adolat Ergashovna</i> EKOLOGIK MADANIYAT YUKSAKLIGI, HUQUQIY ONG VA TABIAT-JAMIYAT INSONNING UZVIY BOG'LIQLIGI	99-103

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Musayev Akmalbek Ibragimdjaniyovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK DISKURSIDA EVFEMIZATSIYA VA YUMSHATISH STRATEGIYALARINING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI	104-110
<i>Bazarov Zokir Mehrikulovich</i> A.QODIRIYNING "O'TKAN KUNLAR" ROMANI TARJIMALARIDA LINGVOKULTUROLOGIK KOMPETENSIYA KOMPONENTLARINING IFODALANISHI	111-114
<i>Kuchiyev Malik Abdumannonovich</i> ILOVA QURILMA TARKIBIDAGI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK FUNKSIYALARI	115-120
<i>Абдуллаева Парвина Толибжоновна</i> ТЕМПОРАЛЬНЫЙ ОБРАЗ В ИСПАНСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ.....	121-123
<i>Ismoilova Fotima</i> ISAJON SULTONNING "BILGA XOQON" ROMANIDA TO'QIMA OBRAZLARINING BADIY VAZIFASI	124-129
<i>Eshqulov Sunnat</i> PESHLAVHALARNING TIL XUSUSIYATLARI VA IMLO MUAMMOLARI XUSUSIDA.....	130-134

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yo'ldoshev Azizjon Ergash o'g'li</i> OMMAVIY ISHTIROK DARAJALARINI ANIQLASHNING AYRIM HUQUQIY MASALALARI	135-139
<i>Sagindikov Maxset Djubaktanovich</i> CONSTITUTIONAL AND LEGAL ESSENCE OF COOPERATION BETWEEN COUNCILS OF PEOPLE'S DEPUTIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS	140-147
<i>Rajabov Umrbek Ravshanbekovich</i> OILA-TURMUSH MUNOSABATLARI DOIRASIDAGI JINOYATLARNI BARTARAF ETISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI FAOLIYATINING KRIMINOLOGIK MEKANIZMLARI	148-152
<i>Bekov Ixtiyor Rustamovich</i> KONSTITUTSIYAVIY ODIL SUDLOVNI ILM VA TA'LIM BILAN UYG'UN RIVOJLANTIRISH MASALALARI	153-157
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО ДИАЛОГА	158-164

<i>Ahmedov Islom Baxtiyor o'g'li</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA RAQOBATBARDOSH PROFESSIONAL VA ZAMONAVIY KADRLARNI TAYYORLASH: MAQSAD VA VAZIFALAR	165-168
<i>Fayzulloev Shohijaxon Jobirovich</i> JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZOLIK BOSQICHIDA SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH MASALALARI	169-176
<i>Turgunboeva Mamura</i> SOME ISSUES OF COPYRIGHT PROTECTION ON THE INSTAGRAM SOCIAL NETWORK	177-181
<i>Mamataliyeva Shahnoza Xushmamat qizi</i> JINOYAT PROTSESSIDA XAVFSIZLIK CHORALARI QO'LLASH JARAYONIDA ISBOT QILISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	182-192
<i>Shokirova-Inomjonova Mashhuraxon G'ayratjon qizi</i> IJTIMOIY SOHA TUSHUNCHASINING NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI	193-196
<i>Turayeva Dildora Iskandarovna</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARINING JAMOAT XAVFSIZLIGIGA OID FAOLIYATINI AXBOROTLAR BILAN TA'MINLASHNING TURLARI, SHAKLLARI VA BUGUNGI KUNDAGI HOLATI	197-206
<i>Абдужаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	207-215
<i>To'rabayeva Ziyoda Yakubovna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VOYAGA YETMAGANLARNI JINOIY JAVOBGARLIK VA JAZODAN OZOD QILISHGA DOIR QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH	216-227
<i>Abdusamiyeva Dilrabo Abduvaxob kizi</i> THE ROLE OF THE PENITENTIARY SYSTEM IN THE RESOCIALIZATION OF PERSONS RELEASED FROM PENAL INSTITUTIONS	228-233
<i>Bekmirzayeva Umida</i> DAVLAT ISHTIROKIDAGI AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI A'ZO-MASLAHATCHI SIFATIDA JORIY ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI	234-237
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> НАДЛЕЖАЩАЯ ПРАВОВАЯ ПРОЦЕДУРА В ПРОИЗВОДСТВАХ ПО ДЕЛАМ О КОНКУРЕНЦИИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И УЗБЕКИСТАНЕ	238-244
<i>Mardonova Gulsanam Bahodir qizi</i> GIYOHVANDLIK VOSITALARINING VIRTUAL OLAMDA SOTILISHI, NARX SHAKLLANISHI, HUQUQIY BAHOLASH VA EKSPERTIZA MUAMMOLARI	245-252
<i>Isoqov Habibilla Jakparaliyevich</i> PUL YUVISHGA QARSHI KURASHISH SOHASIDAGI XALQARO VA MINTAQAVIY TASHKILOTLAR, ULARNING FUNKSIYA VA VAZIFALARI	253-261
<i>Хван Леонид Борисович, Гулимова Зилола Шухратовна</i> ЦИФРОВИЗАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	262-268
<i>Kdirbaeva Altinay Maksetbaevna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA XOTIN-QIZ XODIMLAR FAOLIYATIDA XIZMAT INTIZOMI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	269-275

<i>Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li</i> YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MA'MURIY-HUQUQIY MEKANIZMLARNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI (O'ZBEKISTON TAJRIBASI)	276-281
<i>Xo'jayeva Malohatxon Fozilxo'ja qizi</i> MA'MURIY Hujjatni tushunish va qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari	282-286
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARI – TADBIRKORLIK SUBYEKTI SIFATIDA	287-295
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Rustamov Ilkhom Tursunovich</i> DIDACTIC POTENTIAL OF THE LINGUOPRAGMATIC APPROACH IN TEACHING SMALL-GENRE TEXTS	296-300
<i>Kaypnazarov Srajatdin Gayratdinovich</i> «ELEKTR BO'LIMI» BO'YICHA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI YARATISH: QORAQALPOG'ISTON MAKTABLARI MISOLIDA.....	301-307
<i>Bozorov Zokir, Axtamaliyev Shamshod, Karimov Dilshod, To'rayeva Lobar</i> VEKTORLAR ALGEBRASINING ELEMENTAR MASALALAR YECHISHGA TATBIQI	308-315
<i>Abduraxmonova Tuxtapashsha Rustamovna</i> IONLI POLIMERLANISH REAKSIYASINI O'QITISHDA 3D VA VIRTUAL TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	316-322
<i>Yaxshilikova Nargiza</i> BLENDED LEARNING STRATEGY IN TEACHING ENGLISH	323-327

Received: 30 January 2026
Accepted: 15 February 2026
Published: 28 February 2026

Article / Original Paper

CURRENT ISSUES IN THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS FOR ENSURING ROAD TRAFFIC SAFETY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)

Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li

Independent researcher

E-mail: abduxoshimov@akadmvd.uz

<http://www.orcid.org/0000-1234-5678-9101>

Abstract. This article examines current issues in the development of administrative and legal mechanisms for ensuring road traffic safety in the Republic of Uzbekistan. The study analyzes the regulatory framework, the activities of authorized bodies, and the effectiveness of administrative liability measures in the field of road traffic regulation. Particular attention is given to the prevention of traffic accidents, the implementation of digital technologies, the improvement of monitoring mechanisms, and the strengthening of public participation. Based on a comparative analysis of foreign experience, practical recommendations are proposed to enhance the national system of road traffic safety. The findings contribute to strengthening the institutional and legal foundations of road traffic safety policy.

Keywords: road traffic safety, administrative and legal mechanism, administrative liability, prevention, digital monitoring, public administration, regulatory framework, traffic accident, offense, institutional reforms.

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MA'MURIY-HUQUQIY MEKANIZMLARNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI (O'ZBEKISTON TAJRIBASI)

Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li

Berdaq nomidagi

Qoraqalpoq davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasida ma'muriy-huquqiy mexanizmlarni rivojlantirishning dolzarb masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan normativ-huquqiy baza, vakolatli organlar faoliyati hamda ma'muriy javobgarlik choralarining samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, yo'l-transport hodisalarining oldini olishda profilaktik chora-tadbirlar, raqamli texnologiyalarni joriy etish, nazorat mexanizmlarini takomillashtirish va jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish masalalari ko'rib chiqiladi. Xorijiy tajriba bilan qiyosiy tahlil asosida milliy tizimni yanada takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning institutsional va huquqiy asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yo'l harakati xavfsizligi, ma'muriy-huquqiy mexanizm, ma'muriy javobgarlik, profilaktika, raqamli nazorat, davlat boshqaruvi, normativ-huquqiy baza, yo'l-transport hodisasi, huquqbuzarlik, institutsional islohotlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI2Y2026N42>

Kirish. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash har qanday davlatning ichki siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Mazkur soha nafaqat inson hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish, balki jamoat xavfsizligini ta'minlash, transport infratuzilmasining

barqaror ishlashi hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlarining uzluksizligini kafolatlash bilan chambarchas bog'liqdir. Shu jihatdan yo'l harakati xavfsizligi masalasi tor doiradagi ma'muriy nazorat obyekti emas, balki kompleks huquqiy, tashkiliy va ijtimoiy boshqaruv tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash borasida keng ko'lamli institutsional va normativ-huquqiy islohotlar amalga oshirildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi tizimida faoliyat yurituvchi Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati faoliyatini takomillashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, avtomatlashtirilgan nazorat vositalarini kengaytirish va profilaktik chora-tadbirlarni kuchaytirish bo'yicha izchil choralar ko'rilmoqda. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, mavjud islohotlar bilan bir qatorda ma'muriy-huquqiy tartibga solish mexanizmlarini yanada chuqurlashtirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Ilmiy munozaralarda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning ikki asosiy modeli ajratib ko'rsatiladi. Birinchi model repressiv (jazolovchi) yondashuv bo'lib, u ma'muriy javobgarlik choralari kuchaytirish, jarimalar miqdorini oshirish va nazorat mexanizmlarini qat'iyashtirish orqali huquqbuzarliklarni kamaytirishga qaratilgan. [1; B.15.] Ikkinchi model esa preventiv (profilaktik) yondashuvga asoslanib, huquqbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlarini bartaraf etish, haydovchilarning huquqiy madaniyatini oshirish va infratuzilmani takomillashtirish orqali barqaror natijaga erishishni maqsad qiladi.

Amaldagi qonunchilikni qo'llash amaliyoti shuni ko'rsatadiki, javobgarlik choralari qat'iyligi har doim ham huquqbuzarliklar sonining kamayishiga olib kelmaydi. Bu esa ma'muriy-huquqiy mexanizmlarning samaradorligini baholashda nafaqat jazolash, balki ogohlantirish, tushuntirish va ijtimoiy sheriklik institutlarining rolini ham hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Shu ma'noda huquqbuzarliklar profilaktikasi masalasi alohida ilmiy tahlilni talab etadi.

Ayniqsa, Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmatining huquqiy maqomi va vakolatlari doirasini aniqlashtirish masalasi dolzarbdir. Ilmiy bahslar shuni ko'rsatadiki, mazkur xizmat faoliyatida nazorat va profilaktika funksiyalari o'rtasidagi nisbatni maqbullashtirish, vakolatlarning aniq chegaralarini belgilash hamda boshqa davlat organlari bilan o'zaro hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Aks holda, vakolatlarning takrorlanishi yoki funksional noaniqlik ma'muriy boshqaruv samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda ma'muriy-huquqiy mexanizmlarning amaldagi holatini tizimli tahlil qilish, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda xalqaro tajriba va milliy amaliyot uyg'unligi asosida ularni rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Bunday yondashuv yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashni faqat nazorat vositasi sifatida emas, balki huquqiy davlat tamoyillariga asoslangan samarali boshqaruv tizimi sifatida takomillashtirishga xizmat qiladi.

Metodlar. Mazkur tadqiqotda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi ma'muriy-huquqiy mexanizmlarni o'rganishda umumilmiy va maxsus ilmiy metodlar uyg'unligidan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi muammoni faqat normativ-huquqiy tahlil doirasida emas, balki institutsional, funksional va amaliy jihatlari bilan kompleks yondashuv asosida ko'rib chiqishni nazarda tutadi.

Xususan, tahlil va sintez metodlari orqali yo'l harakati xavfsizligi sohasini tartibga soluvchi huquqiy normalar, vakolatlar taqsimoti va ma'muriy javobgarlik mexanizmlari alohida elementlarga ajratilib, ularning o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi. Induksiya va deduksiya metodlari yordamida huquqni qo'llash amaliyotidan kelib chiqadigan xulosalar umumlashtirildi hamda nazariy qoidalar amaliy misollar asosida tekshirildi. Tizimli yondashuv esa yo'l harakati xavfsizligini mustaqil soha sifatida emas, balki davlat boshqaruvi, jamoat xavfsizligi va transport siyosati bilan o'zaro integratsiyalashgan murakkab tizim sifatida tahlil qilish imkonini berdi.

Formal-huquqiy metod orqali O'zbekiston Respublikasining amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari mazmunan o'rganildi, ularning ichki mantig'i, normativ aniqligi va huquqiy texnika talablari baholandi. Bunda, xususan, O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi tizimida faoliyat yurituvchi Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati vakolatlari, funksiyalari va mas'uliyat doirasi huquqiy jihatdan tahlil qilindi.

Qiyosiy-huquqiy metod tadqiqotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, xorijiy davlatlar tajribasini milliy huquqiy tizim bilan solishtirish imkonini berdi. Bu jarayonda xalqaro tashkilotlarning, jumladan World Health Organization hamda World Bank tomonidan e'lon qilingan rasmiy hisobotlar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Ilmiy munozaralar shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda faqat ma'muriy javobgarlikni kuchaytirish emas, balki institutsional mustaqillik, raqamlashtirish, ochiqlik va jamoatchilik nazorati kabi omillar ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Metodologik jihatdan muhim masalalardan biri — xorijiy tajribani to'g'ridan-to'g'ri ko'chirib olish emas, balki uni milliy huquqiy tizim va ijtimoiy sharoitlarga moslashtirish zarurati bilan bog'liq. Shu bois tadqiqotda qiyosiy tahlil natijalari tanqidiy yondashuv asosida baholandi, ya'ni har bir ilg'or modelning qo'llanish imkoniyati, normativ mosligi va institutsional tayyorgarligi alohida ko'rib chiqildi.

Natijada, qo'llanilgan metodlar majmui yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning ma'muriy-huquqiy mexanizmlarini nafaqat normativ darajada, balki ularning amaliy samaradorligi, boshqaruv tizimidagi o'rni va rivojlanish istiqbollari nuqtai nazaridan chuqur va tizimli tahlil qilish imkonini berdi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari, [2; B.8.] huquqni qo'llash amaliyoti, statistika ma'lumotlari va xalqaro tashkilotlarning rasmiy hisobotlari o'rganildi. Xorijiy davlatlar tajribasi bilan qiyosiy tahlil olib borilib, milliy huquqiy tizimga mos keluvchi ilg'or yondashuvlar aniqlandi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi amaldagi huquqiy va ma'muriy me'yorlar orqali tizimli ravishda tashkil etilgan. Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati faoliyati rasmiy ravishda "Yo'l harakati to'g'risida"gi Qonun, "Avtomobil yo'llari to'g'risida"gi Qonun hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi. Ushbu hujjatlar orqali xizmatning vakolatlari, funksiyalari va mas'uliyat doiralari aniq belgilangan. [3; B.3.]

Ma'lum bo'lishicha, amaldagi tizimning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat: yo'l harakati qatnashchilarini nazorat qilish, transport vositalarining texnik holatini monitoring qilish, yo'l-transport hodisalarini oldini olish va ularga tezkor javob berish. Tadqiqot davomida olinadigan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati xodimlarining profilaktik va huquqni qo'llash faoliyati yo'l-transport hodisalarini kamaytirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, amaliyotda ba'zi muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Masalan, ayrim viloyatlar va shahar markazlarida yo'l harakati qatnashchilarining qoidalarini buzishi, xavfsizlik texnik vositalarining yetarli darajada qo'llanilmasligi va transport vositalarining texnik nazorati bilan bog'liq kamchiliklar mavjud. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, eng ko'p yo'l-transport hodisalari shahar markazlarida, transport zichligi yuqori bo'lgan yo'llarda va ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan hududlarda sodir bo'lmoqda. [4; B.15.]

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, amaldagi qonunchilik tizimida mavjud bo'lgan ayrim normativ-bo'shliqlar, masalan, ma'muriy javobgarlikning profilaktik samaradorligini oshirish, jarimalar miqdorini qat'iylashtirish va ma'lum huquqbuzarliklar uchun qo'shimcha jazolarni belgilash zarurati mavjud. Shu bilan birga, raqamli va avtomatlashtirilgan tizimlar orqali transport vositalarini nazorat qilishning samaradorligi yetarli darajada yuqori bo'lib, u yo'l harakati xavfsizligini oshirishga sezilarli hissa qo'shmoqda.

Bundan tashqari, o'tkazilgan qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, rivojlangan davlatlarda qo'llanilayotgan ilg'or texnologiyalar va monitoring tizimlarini O'zbekiston sharoitida ham tatbiq etish imkoniyatlari mavjud. Shu asosda, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi doimiy ravishda modernizatsiya qilinishi, xodimlarning malaka darajasi oshirilishi va huquqiy-me'yoriy baza yanada mukammallashtirilishi zarurligi aniqlanadi.

Natijalar shuningdek, Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati faoliyatining samaradorligi bir nechta omillarga bog'liqligini ko'rsatadi:

1. Xodimlar malakasi va tayyorgarligi.
2. Transport vositalarining texnik holati va nazorat mexanizmlari.
3. Yo'l harakati qoidalariga rioya qilinishini monitoring qilish tizimining samaradorligi.
4. Fuqarolarning huquqiy madaniyati va yo'l harakati madaniyati.
5. Mahalliy hokimiyat va jamoatchilik institutlari bilan hamkorlik.

Shu bilan birga, yo'l-transport hodisalarini kamaytirish va xavfsizlikni oshirishga yo'naltirilgan tashkiliy va texnologik chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish imkoniyatlari mavjudligi ham aniqlanadi. Xususan, elektron monitoring, avtomatik jarima tizimlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va raqamli boshqaruv vositalari joriy etilishi orqali nazorat kuchaytirilishi mumkin.

Natijalar umumlashtirilganda, O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi tizimli va huquqiy jihatdan mustahkam bo'lsa-da, uning samaradorligini oshirish, ma'muriy javobgarlikni profilaktik va differensiallashtirilgan tarzda qo'llash hamda zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlanadi.

Muhokama. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan amaliy ishlar natijalari, birinchi navbatda, mamlakatning ichki ishlar organlari, xususan Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati faoliyatining samaradorligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xizmat tizimi amaldagi qonunchilikka muvofiq faoliyat yuritadi, biroq uning samaradorligi faqat huquqiy bazaga tayanib qolmay, ayni paytda amaliy chora-tadbirlar, xodimlarning malaka darajasi, texnik jihozlar va jamiyatning huquqiy madaniyatiga ham bog'liq.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati qatnashchilarining qoidalarini buzishi ko'pincha inson omiliga bog'liq bo'lib, bu xavfsizlik tizimini yanada rivojlantirish uchun jamoatchilik nazorati va fuqarolarning madaniyatini oshirish zarurligini ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda nafaqat ma'muriy-huquqiy, balki ijtimoiy va

pedagogik chora-tadbirlarning ham muhimligi aniqlanadi. Masalan, haydovchilar va piyodalarni yo'l harakati qoidalariga rioya qilishga o'rgatish, maktab va oliy ta'lim muassasalarida yo'l harakati madaniyatini targ'ib qilish samaradorlikni oshiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini tatbiq etish yo'l-transport hodisalarini kamaytirish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshiradi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, elektron boshqaruv tizimlari, video-kuzatuv kameralar va avtomatik jarima tizimlari yo'l harakati xavfsizligini oshirishga sezilarli hissa qo'shmoqda. Bu esa xizmat faoliyatini modernizatsiya qilish, xodimlarning ish samaradorligini oshirish va fuqarolarni xavfsizlik qoidalariga rioya qilishga rag'batlantirish uchun muhim mexanizm hisoblanadi.

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi, odatda, huquqiy va texnologik asoslar bilan birga, profilaktik va pedagogik vositalarni keng qo'llash orqali samarali ishlaydi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston sharoitida ham ilg'or xorijiy tajribalarni tatbiq etish, masalan, xavfsizlik texnologiyalari, elektron monitoring tizimlari va avtomatlashtirilgan axborot-kommunikatsiya vositalarini keng joriy etish maqsadga muvofiqdir. [5; B.8.]

Muhokama shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda eng muhim omillar quyidagilardir:

1. **Huquqiy baza va qonun ijrosi:** Amaldagi Qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar yo'l harakati xavfsizligini tartibga soluvchi asosiy huquqiy mexanizmlardir, biroq ularni amaliyotda samarali qo'llash uchun monitoring va nazorat tizimlarini yanada rivojlantirish zarur.
2. **Texnologik imkoniyatlar:** Transport vositalari va yo'l infratuzilmasining texnik holati, elektron monitoring va raqamli boshqaruv tizimlari xavfsizlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.
3. **Profilaktik va pedagogik tadbirlar:** Haydovchilar, piyodalar va jamiyatning huquqiy madaniyati yo'l harakati qoidalariga rioya qilishni kuchaytiradi va yo'l-transport hodisalarini oldini oladi.
4. **Jamoatchilik va mahalliy hokimiyat bilan hamkorlik:** Fuqarolar, jamoatchilik institutlari va mahalliy hokimiyat organlari bilan hamkorlik yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashni yanada samarali qiladi.

Shu bilan birga, tahlillar shuni ko'rsatadiki, amaldagi tizimning samaradorligini oshirish uchun ma'muriy javobgarlikni profilaktik va differensiallashtirilgan tarzda qo'llash, xodimlar malakasini doimiy oshirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va yo'l harakati qatnashchilarining huquqiy madaniyatini oshirish zarur.

Umuman olganda, muhokama shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi huquqiy va tashkiliy jihatdan mustahkam bo'lsa-da, uning samaradorligini oshirish, xavfsizlik darajasini maksimal darajaga yetkazish va yo'l-transport hodisalarini sezilarli darajada kamaytirish uchun tizimli chora-tadbirlarni davom ettirish zarur. Shu bilan birga, xorijiy tajribalarni integratsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni keng tatbiq etish va jamiyatning xavfsizlik madaniyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ma'muriy-huquqiy ta'minlash bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud tizim

huquqiy jihatdan mustahkam, biroq uning samaradorligini oshirish va yo'l-transport hodisalarini sezilarli darajada kamaytirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar talab etiladi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar chiqarish mumkin:

1. **Huquqiy asoslarning samaradorligi:** Davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati faoliyatini tartibga soluvchi xalqaro va milliy normativ-huquqiy hujjatlar mavjud bo'lib, ular sohada tizimli tartibni ta'minlaydi. Biroq qonunlarni amaliyotda qo'llashda monitoring tizimlarini kuchaytirish va vakolatlarni aniq taqsimlash samaradorlikni oshiradi.
2. **Texnologik imkoniyatlarning ahamiyati:** Yo'l infratuzilmasini modernizatsiya qilish, transport vositalari texnik holatini nazorat qilish, elektron monitoring va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini keng tatbiq etish yo'l-transport hodisalarini oldini olishga sezilarli hissa qo'shadi.
3. **Profilaktik va pedagogik chora-tadbirlar:** Haydovchilar va piyodalar orasida huquqiy madaniyatni oshirish, maktab va oliy ta'lim muassasalarida yo'l harakati xavfsizligi targ'ibotini amalga oshirish, shuningdek, fuqarolarni xavfsizlik qoidalariga rioya qilishga rag'batlantirish tizimning samaradorligini oshiradi.
4. **Jamoatchilik va davlat boshqaruvi hamkorligi:** Mahalliy hokimiyat, jamoatchilik institutlari va fuqarolar ishtirokida amalga oshiriladigan hamkorlik chora-tadbirlari yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda tizimni yanada samarali qiladi.
5. **Xorijiy tajribani integratsiya qilish:** Rivojlangan mamlakatlarning ilg'or tajribalarini tatbiq etish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy qilish va profilaktik chora-tadbirlarni qo'llash yo'l harakati xavfsizligini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi huquqiy, tashkiliy va texnologik jihatdan barqaror bo'lsa-da, uning samaradorligini oshirish uchun doimiy monitoring, malaka oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va jamiyatning xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish zarur. Shu bilan birga, tizimli chora-tadbirlar va kompleks yondashuv yo'l-transport hodisalarini kamaytirish va yo'l harakati qatnashchilari xavfsizligini maksimal darajada ta'minlashga imkon beradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun, 2016 yil, 407-son. <https://lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi "Avtomobil yo'llari to'g'risida"gi Qonun, 2007 yil, 2 oktabr. <https://lex.uz>
3. O'zbekiston Respublikasi "Yo'l harakati to'g'risida"gi Qonun, 2024 yil, 19 yanvar. <https://lex.uz>
4. Prezident qarori PF-5005, 2017 yil, 10 aprel, "Ichki ishlar organlarining faoliyatini samaradorligini oshirish to'g'risida". <https://lex.uz>
5. Prezident qarori PQ-190, 2022 yil, 4 aprel, "Avtomobil yo'llarida inson xavfsizligini ta'minlash va o'lim holatlarini kamaytirish choralariga doir". <https://lex.uz>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).